

Ministerieel besluit tot voorlopige opheffing van de bescherming als dorpsgezicht van de dwarsschuur met omgeving in Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels)

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.1, 3°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.3 tot en met 6.2.5;

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de opheffing van de bescherming als dorpsgezicht werd onderzocht;
- de bevindingen van het onderzoek zijn opgenomen in een opheffingsdossier;
- advies over de opheffing van de bescherming van het onroerend goed werd gevraagd aan de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed op 26 januari 2024;
- de behandeling van het advies is opgenomen als bijlage 4 bij dit besluit.

Motivering

De dwarsschuur, die gelegen was Grouwensteenstraat 25 te Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels), werd op 3 september 1981 beschermd als monument en de onmiddellijke omgeving als dorpsgezicht bij koninklijk besluit, omwille van de architectuurhistorische waarde en historische waarde. Dit besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 9 december 1981.

Het beschermingsbesluit van 3 september 1981 werd bij ministerieel besluit van 8 september 2011 gedeeltelijk opgeheven en gewijzigd. De bescherming als monument van de dwarsschuur werd opgeheven omdat het beschermde goed in 1986 afgebroken werd en de bescherming als dorpsgezicht van de onmiddellijke omgeving werd gewijzigd.

Het dorpsgezicht bevat twee historische hoevesites. In het noorden ligt de hoeve met walgracht Hof ter Grouwesteen en in het zuiden, aan de Grouwesteenstraat, een

voormalige hoeve met woonhuis uit de 18de eeuw. Tussen beide hoeves stond een dwarsschuur die minstens uit de 18de eeuw dateerde. Deze werd gesloopt in 1986.

Het oorspronkelijke uiterlijk van de hoeve Hof ter Grouwesteen is gewijzigd sinds de bescherming: de oevers van de walgracht zijn versteend en de buitengevels van de boerenwoning zijn gewijzigd. De historische percelering en de kenmerkende beplanting van de perceelsranden rond het Hof ter Grouwesteen zijn grotendeels verdwenen. De oevers van de walgracht van deze hoeve zijn verhard en ook de beplanting rondom is verdwenen.

Van de voormalige hoeve Grouwesteenstraat 54A-B, 56 zijn de 18de-eeuwse woning en het varkenskot gedeeltelijk verbouwd en materieel vernieuwd. De twee andere gebouwen van de voormalige hoeve zijn nieuwbouw. De bouwvormen en de materialen van het gebouw aan de oostzijde van het erf refereren nog aan de historische schuur die hier stond tot 2011. Het binnenerf is gedeeltelijk verhard.

Artikel 6.2.1, 3° van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: "door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming".

In functie van een algemene evaluatie van het beschermd bestand in Vlaanderen die als doelstelling heeft om een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen te vrijwaren, wordt het beschermd erfgoed getoetst aan de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde.

De evaluatie van het beschermde bestand in Vlaanderen is gebaseerd op:

- de erfgoedwaarde zoals vermeld in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 2.1, 26°: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen [en de cultuurgooederen die er integrerend deel van uitmaken] hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen;
- de vijf selectiecriteria die gehanteerd worden in functie van bescherming en die het afwegingskader vormen om het onroerend erfgoed te waarderen:
 - 1° zeldzaamheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed uitzonderlijk voorkomt in relatie met de geografische context, de historische context, het type of het oeuvre;
 - 2° herkenbaarheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een goed leesbare uitdrukking is van zijn oorspronkelijke functie, uitzicht of vormgeving, of van een belangrijke fase in de latere ontwikkeling daarvan;
 - 3° representativiteit: geeft aan in hoeverre het onroerend goed typerend is voor een geografische of historische context of een welbepaalde type of een bepaald oeuvre;
 - 4° ensemble: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een sterke samenhang vertoont tussen de verschillende elementen;
 - 5° context: geeft aan in hoeverre er tussen het onroerend goed en zijn directe of ruimere omgeving een sterke visuele of inhoudelijke relatie is.

De evaluatie van de erfgoedwaarden van de dwarsschuur met omgeving in Sint-Gillis-Waas op basis van de erfgoedwaarden en huidige criteria voor bescherming is als volgt:

1° zeldzaamheid: Vlaanderen telt 259 sites met walgracht met een beschermd statuut. Hiervan liggen er 72 in Oost-Vlaanderen. Behalve het Hof ter Grouwesteen zijn er in Sint-Gillis-Waas nog twee andere sites met walgracht, allebei in deelgemeente Sint-Pauwels: de omwalde pastorie met neogotische kapel en het Hof ter Vierschaar. Uit deze vergelijking blijkt dat het Hof ter Grouwesteen als site met walgracht niet zeldzaam is in Vlaanderen. De oorspronkelijk 18de-eeuwse boerenwoning van het Hof ter Grouwesteen en de 18de-eeuwse boerenwoning van de voormalige hoeve Grouwesteenstraat 54A-B, 56 zijn evenmin zeldzaam. Vlaanderen telt 722 boerenwoningen met een beschermd statuut, waarvan 189 in Oost-Vlaanderen;

2° herkenbaarheid: de herkenbaarheid van het dorpsgezicht met drie historische hoeves werd in 1986 aangetast door de verdwijning van de dwarsschuur. Maar ook in zijn huidige toestand heeft het dorpsgezicht, waarvan de bescherming werd geactualiseerd in 2011, ingeboet aan herkenbaarheid. Het oorspronkelijk 18de-eeuwse uiterlijk van de boerenwoning van het Hof ter Grouwesteen is verdwenen door de toevoeging van een nieuw baksteenparement. Van de historische gebouwen van de voormalige hoeve Grouwesteenstraat 54A-B, 56 resteren vandaag alleen de gerenoveerde boerenwoning en het varkenskot. De nieuwe gebouwen van de voormalige hoeve zijn wel gebouwd op de plaats van verdwenen hoevegebouwen, waardoor de U-opstelling van de hoeve nog herkenbaar is. Ook landschappelijk is de herkenbaarheid van het dorpsgezicht aangetast. Het historisch agrarisch gebruik van de percelen rondom Hof ter Grouwesteen is vervangen door hobbylandbouw onder de vorm van (paarden)weiden. Hierdoor is ook de historische percelering en de kenmerkende beplanting van de perceelsranden rond de hoeve grotendeels verdwenen. De oevers van de walgracht zijn verhard en ook de beplanting rondom verdween. De omwalde pastorie met neogotische kapel en het Hof ter Vierschaar in Sint-Pauwels bezitten een grotere herkenbaarheid dan de hoeves in het dorpsgezicht. In eerstgenoemde is de walgracht volledig bewaard, zonder verstening van de oevers en bezit de 19de-eeuwse pastorie haar oorspronkelijke uiterlijk. In het Hof ter Vierschaar is de walgracht deels bewaard walgracht, maar de oorspronkelijke kern uit de 17de eeuw van het woonhuis is nog zichtbaar aanwezig;

3° representativiteit: de representativiteit van het dorpsgezicht als een geheel van drie historische hoeves is aangetast. De beschermde dwarsschuur is verdwenen en de twee andere historische hoeves hebben door aanpassingen en gedeeltelijke sloop ingeboet aan representativiteit. Het oorspronkelijk 18de-eeuwse uiterlijk van de boerenwoning van het Hof ter Grouwesteen is vervangen door een vernieuwd baksteenparement. Daarnaast zijn de oevers van de walgracht versteend met breuksteen. De representativiteit van de voormalige hoeve Grouwesteenstraat 54A-B, 56 is aangetast door materiële vernieuwingen en verbouwingen van de historische boerenwoning en de verdwijning van de schuur aan de oostzijde van het erf. Ook de representativiteit van het dorpsgezicht als een landschappelijk geheel is afgenomen. De toegangsdreef tot het Hof ter Grouwesteen (de Feuselsdreef) is nog aanwezig maar is verhard en de populierenrij is vervangen door een jonge aanplant van opgaande es. Ook de opgaande beplanting rond de walgracht van het Hof ter Grouwesteen is vervangen door enkele knotbomen. In beide gevallen doet dit afbreuk aan de uitstraling van deze historische hoevesite;

4° ensemble: de ensemblewaarde van het dorpsgezicht is zowel voor het bouwkundig als het landschappelijk erfgoed sterk afgenomen. De dwarsschuur is al verdwenen sinds 1986 en de twee bewaarde historische hoeves in het dorpsgezicht zijn gedeeltelijk verbouwd en materieel vernieuwd. Andere woningen in het dorpsgezicht bezitten geen erfgoedwaarde. Verschillende kenmerkende elementen van de walgrachtsite van het Hof ter Grouwesteen zijn vervangen of verwijderd waardoor de landschappelijke kwaliteit van het dorpsgezicht in zijn geheel sterk achteruit is gegaan;

5° context: onmiddellijk ten zuidoosten van het dorpsgezicht is het historische landbouwlandschap verdwenen. Ten westen, ten noorden en ten oosten is het landbouwlandschap bewaard, maar onderging dit een schaalvergroting wat gepaard ging met een achteruitgang van de kenmerkende perceelsrandbeplanting. De historische erfgoedcontext van het dorpsgezicht is dus voor een deel aangetast.

De beperkte zeldzaamheid, het verlies aan herkenbaarheid en representativiteit, het aangetaste ensemble en de aangetaste context hebben de erfgoedwaarde van het beschermd dorpsgezicht aangetast, in die mate dat deze bescherming niet meer voldoende kan worden gemotiveerd. Daarom wordt de bescherming als dorpsgezicht van 'woningen en dwarsschuur met omgeving' in Sint-Gillis-Waas opgeheven.

De hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde hebben geleid tot een gewijzigde context waarin de erfgoedwaarden onvoldoende zijn voor een bescherming van de woningen en dwarsschuur met omgeving in Sint-Gillis-Waas als dorpsgezicht. De vrijwaring van de erfgoedwaarden middels een bescherming als dorpsgezicht is niet langer vereist omwille van het algemeen belang.

De bescherming van de woningen en dwarsschuur met omgeving in Sint-Gillis-Waas als dorpsgezicht wordt opgeheven omwille van het algemeen belang.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. Het koninklijk besluit van 3 september 1981 houdende bescherming van vijf monumenten en vier dorpsgezichten te Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels), gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 9 december 1981, gewijzigd bij het ministerieel besluit van 8 september 2011, wordt voorlopig gedeeltelijk opgeheven.

Art. 2. Het beschermde goed de onmiddellijke omgeving van de dwarsschuur, Feuseldreef 1, 3 en Grouwesteenstraat 35, 35A, 54A, 54B, 56 in Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels), waarvan de bescherming als dorpsgezicht voorlopig wordt opgeheven, bevindt zich op de percelen met de volgende kadastrale gegevens: Sint-Gillis-Waas, 4de afdeling, sectie A, perceelnummers 257H, 257K, 257L, 428A (deel), 434A, 436H, 436K, 441D, 442A, 446H, 446K, 449X (deel) en openbaar domein (deel).

Het plan met de aflijning en de plaats van de aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek is opgenomen als bijlage 1 bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het beschermde onroerend goed waarvan de bescherming voorlopig wordt opgeheven, wordt als bijlage 3 bij dit besluit gevoegd.

Art. 3. In artikel 4 van het koninklijk besluit van 3 september 1981 houdende de bescherming van 5 monumenten en 4 dorpsgezichten te Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels) wordt het 2de streepje opgeheven.

Art. 3. Het plan met nummer 1/1 als bijlage bij het koninklijk besluit van 3 september 1981 houdende de bescherming van 5 monumenten en 4 dorpsgezichten te Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels) wordt vervangen door het plan dat als bijlage 2 gevoegd is bij dit besluit.

Brussel, 29/04/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2024-04-29 11:56:51 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE